

De Associatie – leverancier van vertrouwen

□ Jackelien ter Burg en Annemarie de Knecht-van Eekelen

Op 4 juli 2013 waren wij in Amersfoort op bezoek bij Natasja Kroon, algemeen directeur van de Nederlandse Associatie voor Praktijkexamens, kortweg de Associatie genoemd.

Wanneer is de organisatie opgericht?

De geschiedenis van de Associatie gaat terug tot de jaren veertig van de vorige eeuw. Destijds waren er maar liefst zes verenigingen die alle een eigen praktijkdiploma boekhouden op de markt brachten. De waarde van het diploma kon daarom niet gegarandeerd worden. Om aan de behoefte aan een gestandaardiseerd examen te voldoen kwamen de zes verenigingen met één praktijkdiploma boekhouden, het PDB® dat sindsdien ontwikkeld en afgenomen wordt door de Associatie. De verenigingen leiden op en de Associatie examineert, waardoor opleiden en examineren vanaf toen gescheiden waren.

Aanvankelijk vormden de zes organisaties een stichting, later een coöperatie. Die vorm bestaat nog steeds, de zes organisaties waaronder een federatie vakbonden en een vijftal lerarenorganisatie, zijn lid/eigenaar. Inmiddels levert de Associatie een variëteit aan examens (zie www.associatie.nl).

Hoe is de Associatie georganiseerd?

Op het kantoor werken toetsdeskundigen, kwaliteitsmedewerkers en mensen voor de logistiek, 24 fte's. Zo'n vijfhonderd freelancers, docenten vanuit het private en reguliere onderwijs alsmede vertegenwoordigers uit het beroepenveld, leveren de vakinhoud van de examens. Door de ontstaansgeschiedenis is er nog steeds een nauwe band met het onderwijsveld. Sommige freelancers werken al decennia lang voor de examenproductie en hebben 'een groen gekleurd Associatie hart'. Nieuwe mensen krijgen een interne training in

toetsconstructie. Alle freelancers worden periodiek geschoold en getraind. Bovendien zijn we een full-service examenbureau dat een breed pallet aan examendiensten levert.

Wat is specifiek voor de Associatie?

Wij zijn onafhankelijk, niet gebonden aan brancheorganisaties of onderwijsorganisaties, maar we staan wel heel dicht tegen het onderwijsveld aan. De Associatie is een volledig private activiteit, maar we weten naast het private onderwijs ook een goede verbinding te leggen met het mbo en hbo. Wij bepalen zelf de examenprogramma's. Alle opleidingsinstituten, en dat zijn er zo'n tweehonderd, zowel contactonderwijs als instituten voor afstandsonderwijs, grote en kleine opleidingsinstituten, richten hun onderwijs op de inhoud van deze examenprogramma's. De uitgevers van de lesmaterialen doen dat ook. Er is geen overheidsbemoeienis, maar wij kiezen wel bewust voor de toezichtskaders van het mbo en hbo omdat veel van onze examens gebruikt worden door mbo en hbo instellingen. We hebben geen externe toezichthouder. Het is voor de Associatie ook niet nodig want de civiele waarde van de Associatie diploma's zijn algemeen erkend. "Hoe je tot je diploma komt, met welke opleiding, dat doet er niet toe. Het examen doe je bij de Associatie. Een Associatiediploma, dat staat ergens voor", aldus Kroon.

De Associatie committeert zich aan de gedragscode van de Nederlandse Raad voor Training en Opleiding (NRTO) middels bijvoorbeeld de algemene voorwaarden, een heldere inzageprocedure en een geschillencommissie om slechts enkele elementen uit een hele reeks bepalingen te noemen.

Wat bepaalt het civiel effect van het diploma?

Wij vinden het belangrijk dat er één diploma is dat door de arbeidsmarkt erkend wordt en waarvan de waarde niet ter discussie staat. Werkgevers zitten niet

te wachten op een verscheidenheid aan diploma's waarvan ze onvoldoende zicht hebben op de inhoud, het niveau, de betekenis. Wij voeren een sterk merk; 90% van onze afnemers ziet de diploma's als waardevast. Om dat zo te houden moeten we veel investeren in kwaliteit. We moeten beter zijn dan anderen.

Hoe houdt de Associatie de examens up to date?

Wij houden goed in het oog wat de ontwikkelingen op examengebied zijn, zowel wat betreft de vakinhouden als de procedures. De eisen rondom examinering zijn de laatste tien jaar veranderd onder invloed van de veranderingen van de maatschappelijke normen. Een examen moet goed onderbouwd zijn, gebaseerd op heldere examenprogramma's, een toetsmatrijs en transparante procedures. Veel opleiders zijn zowel werkzaam in het reguliere onderwijs als privaat. Zij gebruiken ook de regels van mbo/hbo bij hun private opleiding. De toezichtkaders van de Inspectie van het onderwijs op het mbo en hbo geeft veel informatie over de wijze waarop processen het beste te organiseren zijn.

Een ontwikkeling als NLQF juichen wij toe. Wij kijken ook naar de niveaus die het NLQF heeft geformuleerd. De arbeidsmarkt heeft namelijk behoefte aan ijkpunten voor het non-formeel onderwijs. Maar de private opleidingen zijn nog niet gedefinieerd op NLQF-niveaus, en onze examens ook niet. Wij wachten tot het kwalificatiekader verder is uitgekristalliseerd.

Hoe wordt het examenprogramma opgesteld?

Wij stellen een examenprogramma vast met daaraan gekoppeld een toetsmatrijs. Het volledige examenprogramma staat op de website. De Associatie is leidend in dit proces, maar het contact met het veld is belangrijk. Tweemaal per jaar zijn er regionale bijeenkomsten met de opleiders en uitgevers over de toets- en eindtermen, de inhoud van het examenprogramma. Het doel is om veranderingen in de vakinhoud te bespreken die tot aanpassingen van het examenprogramma leiden. In het algemeen zijn er jaarlijks kleine en om de vier à vijf jaar

grotere aanpassingen in het examenprogramma. Die aanpassingen betreffen zowel wijzigingen in bijvoorbeeld de wetgeving als veranderde visie op het vak, maar het gaat ook om praktische kwesties. De opleiders moeten het examenprogramma kunnen onderwijzen in een bepaald aantal lessen of in een bepaalde tijdsduur, het programma kan zo worden ingedeeld dat dat mogelijk is.

De uitgevers leveren studiemateriaal dat is gebaseerd op het examenprogramma. Kandidaten volgen een opleiding bij een van de vele opleidingsinstituten of bereiden zich zelf voor. Als kandidaten denken er klaar voor te zijn, kunnen ze zich inschrijven voor een examen.

Hoe verloopt de examenconstructie?

Voor elk diploma is er een examencommissie die afhankelijk van het vak uit maximaal zeven mensen bestaat. In de commissie zitten vertegenwoordigers vanuit het onderwijs en het bedrijfsleven en de commissie wordt ondersteund door toetsdeskundigen. Zij stellen op basis van de toetsmatrijs de opdracht voor de toetsconstructeur op. De toetsconstructeur maakt een conceptexamen. Er wordt gebruik gemaakt van diverse vraagvormen. Afhankelijk van het onderwerp van het examen worden de vraagvormen gekozen. Het examen moet dicht tegen de praktijk aan liggen. De Associatie ontwikkelt daarom zowel paper-based als computer-based examens, maar ook mondelinge examens voor bijvoorbeeld tolken. De schriftelijke examens omvatten veel casussen met open vragen, de Associatie maakt naar verhouding weinig gebruik van meerkeuzevragen. De ervaring is dat het opleidingsveld dit waardeert. Kandidaten ervaren het vaak als een voordeel, omdat ze bij open vragen punten kunnen 'sprokkelen'.

Het conceptexamen gaat een paar keer heen en weer tussen de examencommissie en de constructeur. De examencommissie wordt hierbij geadviseerd door de toetsdeskundige van de Associatie. Uiteindelijk stelt de examencommissie het examen vast. Op kantoor wordt het examen dan nog een keer nagelezen op taal, geredigeerd en opgemaakt volgens het stijlboek van de Associatie. Een belangrijk punt is het vermijden van cultureel gebonden taal. Steeds meer allochtonen doen deze examens. Dan is een onderwerp als de

Elfstudentocht minder geschikt. Ook is er aandacht voor het taalniveau, hiervoor gebruikt de Associatie het referentiekader taal vanuit het mbo.

Elk paper-based examen wordt voor elke afname helemaal nieuw ontwikkeld. De doorlooptijd van de examenproductie is een half jaar. Bij vakken waarvan de inhoud weinig aan verandering onderhevig is, wordt gebruik gemaakt van computer-based examens. Een itembank geeft de mogelijkheid om meer flexibel te examineren, daarom bekijken we of voor meer examens een itembank en computer-based afname voordelen biedt.

Waar vindt de examenafname plaats?

De paper-based examens worden afgenomen op ruim twintig locaties verspreid over het land. Voor de grote examens – PDB, PDL en MBA - zijn er zes gelegenheden per jaar. Voor de computer-based examens kunnen kandidaten terecht op de locaties van Open Universiteit.

Per jaar worden 50.000 examens afgenomen.

Hoe verloopt de correctie?

Essentieel in onze visie is dat de ontwikkeling, afname én beoordeling onafhankelijk is van het onderwijs en onderling zo onafhankelijk mogelijk plaatsvindt. We werken dus met onafhankelijke correctoren.

Zij beginnen met een proefcorrectie op basis van een steekproef van werkstukken vanuit de diverse examenlocaties. Met die resultaten wordt het correctievoorschrift aangescherpt. Als alle werkstukken zijn nagekeken met het definitieve correctievoorschrift worden de vragen geanalyseerd op p- en rit-waarden. De cesuur wordt bepaald en op basis van de analyses kunnen maatregelen worden genomen. Kandidaten die rondom de zak/slaaggrens scores worden opnieuw beoordeeld. Steekproefsgewijs worden ook de overige werkstukken voor de tweede maal gecorrigeerd.

Hoe krijgen kandidaten de uitslag en is er een klachtenprocedure?

Er is veel aandacht voor de nazorg. Het examen en het correctievoorschrift worden na afname gepubliceerd. Kandidaten krijgen hun werkstuk met de standaardnormering per e-mail opgestuurd, zodat

ze hun werk met hun docent kunnen bespreken en kunnen leren van gemaakte fouten. Dit is ook van invloed op de kwaliteit; als een examenvraag slecht zou zijn, krijgen we daar reacties op. Het examen en het correctievoorschrift moeten kwalitatief goed zijn. Bij schriftelijke examens krijgen kandidaten na een week of drie de uitslag. Ze kunnen bezwaar maken tegen de uitslag. Er is een College van Beroep waarbij een heel enkele keer een beroepszaak speelt. Door de nauwe contacten met het veld voldoen de examens aan de verwachtingen: niet te makkelijk en niet te moeilijk. Opleiders zien graag een goed gebalanceerd examen.

Wat zijn de plannen voor de toekomst?

Sinds een aantal jaren zijn wij actief voor derden. Dat kan zijn met het geven van trainingen op het gebied van toetsing, advisering, outsourcing van examens, zowel inhoudelijk als alleen het logistieke deel. Het zijn bijvoorbeeld brancheorganisaties die een examen nodig hebben, maar ook steeds vaker hogescholen die de examenproductie en -afname willen uitbesteden. Brancheopleidingen krijgen behoefte aan een duidelijk eindpunt dat aangeeft waar de eindlat ligt. Opleidingen hebben baat bij een onafhankelijk beoordelingstraject. Ook is er meer behoefte om examens gezamenlijk te doen.

Wij zijn pas tevreden als ...

... leeropbrengsten transparant en waardevast zijn. De waarde van diploma's moeten onomstreden zijn. Dat kan alleen als de examinering onafhankelijk is en de lat voor iedereen gelijk is. Het regulier onderwijs bewijst dat examens die door verschillende partijen gemaakt worden niet gelijkwaardig zijn.

Er is nog genoeg te doen. De arbeidsmarkt heeft goed gekwalificeerd personeel nodig. Wij willen met onze examenactiviteiten een belangrijke bijdrage leveren aan de diplomawaarde van scholend Nederland. Onze ambitie? De Associatie als leverancier van vertrouwen.

□ Mw. drs. J. ter Burg en mw. dr. A. de Knecht-van Eekelen zijn redacteur resp. hoofdredacteur van EXAMENS. E-mail: jterburg@xs4all.nl.